

Dissertatio medica inauguralis, de pleuritide, / quam, ... ex auctoritate ... Hieronymi van Alphen, ... eruditorum examini subjicit Johannes Gisbertus van Vianen.

Contributors

Vianen, Johannes Gisbertus van.
Alphen, Hieronymus van, 1665-1742.

Publication/Creation

Trajecti ad Rhenum : Ex officina Guilielmi vande Water, Academiae
Typographi, M D CCXVII. [1717]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/gpn2n2tk>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

DE

PLEURITIDE,

QUAM,

DUCE ET AUSPICE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

HIERONYMI VAN ALPHEN,

S. S. Theol. Doctoris & Professoris Ordinarii.

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, & Nobilissima
Facultatis MEDICÆ decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum Examini subijcit

JOHANNES GISBERTUS VAN VIANEN,

Wourda Batav.

Ad diem II. OCTOB., loco horisque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina GUILLIELMI vande WATER, Aca-
demiæ Typographi. clō lō ccxvii.

Docto & plurimum reverendo

V I R O

D. DOMINICO à VIANEN,

Ecclesiæ quæ Christo in civitate
Wourdensi colligitur Pastori vigi-
lantissimo, Oraculorum divinorum
Interpreti fidelissimo, Orthodoxæ
veritatis & Pietatis Propugnatori in-
defesso, Parenti suo dilectissimo, stu-
diorum suorum Mæcenati unico, ad
extremum vitæ halitum omni filiali
amore ac honore venerando.

*Hanc Disputationem Inauguralem
offert & consecrat*

JOH. GISB. à VIANEN.

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

D. E.

PLEURITIDE.

THESIS I.

nter innumeras, quibus mortalis homo obnoxius est, calamitates atque miseras haud infimum locum tenere mihi videtur Pleuritis, de qua hac dissertatione pro themate inaugurali agere in animum induxi.

II. Pleuritidis vox, uti multa ex schola Medicorum nomina, a Græcis originem ducens derivatur a voce πλεύρα Latinis *latus*, unde interior thoracem investiens membrana nomen suum acquisivit, sicque a corporis parte, quæ magis patitur, hic morbus nomen sumpsit. *Telum* etiam apud quosdam vocatur, quia teli instar membranam pungit.

III. Pleuritis est inflammatio membranæ pleuræ, musculorumque intercostalium cum dolore thoracis punctorio, summa respirationis difficultate, febre acuta continua, pulsu duro & plerumque tussi comite ac sæpe genarum rubore. Belg. *zyde wee*.

IV. Dixi Pleuritidem esse *inflammationem membranæ pleuræ*, quod patet ex dolore, difficili respiratione, tumore, renitentia, & rubedine in pectoris scil. cavitate, quæ post cadaveris apertionem in conspectum veniunt, imo aliquando extrorsum vergunt, quæ omnia ad inflammationis naturam requiruntur.

In definitione porro occurrit quod sit *Dolor lateris punctorius*, qui aliquando utrumque latus simul afficit & oritur a sanguine membranam pleuram musculosque intercostales acrimonia sua vellicante, distendente & tandem disrumpente in parte valde sensibili, minorque dolor iste observatur in expiratione & animæ retentione quam in inspiratione, & major vel minor existit prout major vel minor aëris copia una vice admittitur, sicque

membrana sensu exquisitissimo prædita magis vel minus extenditur, ac dolorifica sensatione afficitur.

Summa respirandi difficultas, quæ ordinario celer, frequens & parva observatur: ista difficultas originem ducit a pleura ob inflammationem cedere nesciente unde Pulmones libere extendi nequeunt, nec sufficiens aëris quantitas admitti unde continuo hanc membranam inflammata feriant; oritur quoque quia omnes muscoli inspirationi inservientes debite officio suo fungi non possunt.

Febris acuta continua, ita ut non sint ἀνυπέρτοι, quæ oritur ex sanguine ob stagnationem in crasi sua læsa acriorique facta sicque sanguinis effervescentiam præternaturalem producente & massam sanguineam turbante, multasque functiones lædente, & plerumque tempore vespertino exacerbescit.

Pulsus durus, propter nimiam crispaturam partium membranarum, non tantum durus sed etiam fortis & celer ob febris præsentiam; observavit tamen sæpius Baglivus lib. 1. cap. 9. de Pleuritide p. 84. pulsum intermittentem & quidem sine periculo, non obstante tamen hoc pulsu bis terve Venæ sectionem celebrari imperavit.

Plerumque tussis, quia in omni Pleuritide non observatur, nempe quando levior existit morbus, ea autem oritur quia pulmones munere suo libere fungi nequeunt propter membranæ inflammationem, sicque irritantur; ab initio tussis fere sicca, quæ mox humida evadit, ac ex loco affecto sputa flavedine tincta postea sæpiissime sanguine colorata, dein matura inflammatione purulenta observantur.

V. Ordo jam nos monet, ut illæ partes, huic morbo maxime obnoxie, perlustrentur; estque membrana pleura, musculique intercostales, quibus annectitur; hæc membrana totam pectoris cavitatem investit, pericardium ac mediastinum constituit, sicque thorax in duas distinctas notabiles dispescitur cavitates, quæ membrana valida densaque est, licet valde tenuis, tamen duplex existit, interior lamella pulmones respiciens valde glabra est, ne pulmones in inspirando expirandoque quid detrimenti caperent, exterior lamella aspera est, costis, sterno, intercostalibusque musculis annectitur; in graviore Pleuritide plerumque pulmones afficiuntur, experientia hoc satis probante & sectione anatomica docente, hoc viscus fibris suis sæpe membranæ pleuræ adhærere, quod Cl. Prof. Leusden Anatomicus dextrissimus Præceptor meus honorandus non semel in cadavere ostendit: in vera Pleuritide ac solitaria, quæ non admodum frequens

quens membranam pleuram solummodo affici ex dolore liquet, qui in hoc morbo punctorius est, & affectis pulmonibus obtusus existit.

VI. Causa, quæ hic culpanda est, & proxima dicitur, est sanguis tenax ad coagulum ob nimium acorem pronus, seu stagnans ob lentorem in vasculis arteriosis & lymphaticis per membranam pleuram vel intra ejus duplicaturam reptantibus (dico in vasculis arteriosis quia sanguis ex centro ad circumferentiam per ista vasa fertur, & ex angusto ad angustum tendit; Sanguinem esse stagnantem ex colore rubro, globulisque sanguineis ibidem hærentibus & inflammatione probatur) qui sanguis stagnans tunc obstructionem parit, ejusque progressus impeditur, sicque stagnando humores incrassescunt, acidiores fiunt & tandem ista symptomata oboriuntur; Venas autem in hoc morbo non tam facile affici posse ex earum conformatione & ex sanguine tardius in iis moto patet.

VII. Remotiores causæ multiplices existunt, inter quas in genere enumerantur omnia quæ sanguinis per dicta minima vascula progressum impedire valeant, aut stagnationem inducere queant: in specie plethora ob nimiam sanguinis copiam quia progressivus ejus motus inhibetur, humorumque circulus ob nimiam fibrarum muscularium distensionem suspenditur, unde sanguinis & humorum reliquorum stagnationes & in minimis canaliculis arteriosis obstructiones producuntur; vel etiam a sanguinis Orgasmo quando scil. sanguis nimis velociter magnoque cum æstu per ista vascula feratur, unde tunc facile obstructio & distentio oriri potest: Acidum etiam inter remotiores causas enumerandum esse ex hisce patet, dum Pleuritide laborantium sanguis per venæ sectionem detractus grumescat, ac quasi coagulatur, & instar gelatinæ lentescit, sicque sanguini præ crassitie liber progressivus motus denegatur, præcipue in tenerrimis hisce vasculis uti ostendit Dolæus in Encycloped. Med. theor. pract. lib. 11. de pleuritide; hic quoque referri potest Hippocr. sect. 6. aphor. 33. *Acidum ructantes non admodum Pleuritici fiunt.* Acidum etiam notum fuit Helmontio & Willisio cap. 16. de Febr. dicenti *Quadam acidiuscula cujus ratione, dum ipse febriliter effervescat, ejus particule quædam acore persuse, in hoc aut isto loco congelationem, instar lactis acescentis, proinde coagulati subeunt &c.* & cap. 1. de febr. idem auctor ait *Quemadmodum vero sanguis vasis emissus coagulatione & partium ab invicem discessu, lactis gelati varias substantias imitatur, ita nonnunquam in venis & arteriis conclusus, instar ejusdem coagulo persusi a causis morbificis parem omnino mutationem subit; ob quam in circuitu præpeditus aut alicubi congelatus juxtaque portiones defixus,*

plures affectus producit : videtur enim quod hinc Pleuritis , Angina &c. originem ducunt. Subita mutatio caloris in frigus; Potus frigidi magna in copia assumptio scil. corpore valde calente; Impedimentum insensibilis transpirationis; Exercitia vehementiora & insueta; Vini, spirituum aut ardentium potus nimii; Evacuaciones solitæ suppressæ hæmorrhoidum nempe, mensium vel hæmorrhagiæ narium; additque Sennertus lib. 11. part. 2. cap. 16. de Pleuritide *Evacuaciones humorum vitiosorum, qui ad articulos depelli vel per ulcera inveterata evacuari solent & alvi fluxus intempestivam detentionem, sic & Dysenteriam intempestive suppressam.* Flatus sæpe originem ex flatulentorum assumptione ducentes inter membranam & musculos mesopleurios distentionem vel divellicationem causantes: sæpe quoque aëris constitutio (ut Hippocr. animadvertit aphor. 5. s. 3. *Si vero aquilonium fuit tempus, fauces aspera, tusses, alvi dura, urinae difficultates, horrores, dolores costarum, pectorum*) & anni tempus multum faciunt ut idem Senex sect. 3. aph. 23. *Hyeme vero Pleuritides, Peripneumoniae, Lethargi, gravedines, &c.* quod etiam annotat Latinus Hippocrates Celsus nempe lib. 2. cap. 1.

Inter causas remotiores etiam enumerari potest Ictus, Casus, Contusiones, Lateris imbecillitas uti habet Fernelius Patholog. lib. 5. cap. 11. de morbis thorac. Willisius inter illas causas tales enumerat, quibus a constitutione sua (scil. quando musculi thoraci incumbentes nimium angustati vel obstructi sunt vel vitiosa conformatione debiles, unde sanguis in suo rapido progressu impeditur, ita tamen ut particulis volatilibus transitus quidem concedatur, crassioribus autem denegetur) aut consuetudine hic morbus admodum familiaris existat, ut videri potest in ejus libro de Medicament. Operat. part. 2. sect. 1. cap. 9. Humores serosi vel pituitosi intra membranam pleuram vel musculos intercostales hærentes, ibidemque dolorem obtusum & respirationem difficilem producentes.

Platerus libr. de Pector. dolor. cap. 10. addit illa quæ sanguinem ad pectus alliciunt: ut in ea muliere, quæ jam senescens cum concepisset, crescentibus mammis, quæ flaccidæ erant, affluenteque eo, ad lactis generationem, sanguine, in Pleuritidem incidit, & testatur idem Auctor se hoc in aliquibus mulieribus gravidis observasse, præsertim verno tempore: Pleuritidem a lumbricis ortam notat Riverius observ. centur. 1. observ. 75.

VIII. Hujus morbi differentiæ multæ enumerantur & quidem Pleuritis est vel *Idiopatica* vel *Sympatica*, Illa quando membrana pleura ipsa afficiatur & tunc *Vera* existit; Hæc quando malum in musculis intercostalibus

bus hæret, tuncque *Spuria* vocatur, dolorque magis vagus observatur & distensivus, nec febris adest vel saltem non adeo acuta quam in vera, ægrotantes etiam in spuria melius se habent decumbentes in latus oppositum quam in affectum, cujus contrarium in vera Pleuritide observatur; in spuria dolor quoque tactu ac pressu sæpe exacerbescit.

Dividitur porro in *Lateralem*, *Anticam*, & *Posticam*, quarum mentionem faciunt Hippocr. lib. 3. de morb. & Barbette prax. Med. lib. 3. cap. de Pleuritide monens quod *interdum pleura inflammatur in dorso circa diaphragma & ab incautis summo agrorum damno pro dolore Nephritico habetur*, videatur etiam Sylvius Cas. Medicin. 85. adeo ut non semper secundum Nonnullorum placitum latus finistrum solummodo afficiatur.

Distinguitur porro in *Ascendentem* & *Descendentem*. Illa vasa mutuatur a trunco arteriæ magnæ sive aortæ ascendente, quæ plerumque ad tertiam quartamve costam enumerando scil. a superioribus sese extendit, Hæc vero ramos accipit ab arteria aorta descendente quæ frequentissima observatur, altera vero rarissima ac a quibusdam Medicis vix visa est.

Notatu quoque digna est differentia in *Siccam* & *Humidam* Hippocr. lib. 1. de ration. vict. acut. text. 21. 23. Sicca est in qua nihil expuitur vel saltem parum & hoc non solummodo in morbi principio verum etiam in ejus progressu, quæ species periculosissima existit; Humida in qua sputa a morbi initio prodire incipiunt, quod etiam Senex Cous observavit aphor. 12. s. 1. *Velut in Pleuritide laborantibus, si sputum statim appareat inter initia ipsum abbreviat, si vero postea appareat, morbum producit.*

Pleuritis quoque est *Solitaria* vel *Complicata* quando alii morbi concomitantur: datur porro Pleuritis *Epidemica* ut testatur Schenkus lib. 20. observ. illam dependere ab aëris constitutione & corpusculis in aëre volitantibus verosimile quidem videtur, inspiciantur etiam Baglivus cap. 3. §. 1. de usu vesicantium pag. m. 396. Seydenham cap. 5. pag. m. 305. & Cl. Dekker Practicus expertissimus Præceptor meus facillimus in suis exercitat. pract. pag. m. 305. circa purgantia, ubi inquit *Anno 1685. 1686. hisce in Regionibus septentrionalibus variæ Pleuritides veræ sed pauciores, spuria seu nothæ autumno vero & hyeme plurimæ exortæ fuere; quarum nonnullas tamen in principio pleuritides esse a plurimis practicis negabatur, quia signa pleuritidis vulgæ diagnostica non observabantur.*

IX. Priusquam in describendis hujus morbi signis diagnosticis pergo, videamus distinctiones quasdam, quibus dignoscitur ab iis morbis, quibuscum aliquam convenientiam & similitudinem habet. Differt itaque a
Peri-

Peripneumonia, in qua solummodo Pulmo afficitur, in Pleuritide pulmo tantum per consensum læditur, tuncque hic morbus aliam accipit denominationem; in illa dolor est gravativus, non adeo acutus & in media pectoris cavitate percipitur, pulsus quoque non est durus sed laxus, major etiam respirandi difficultas adest, ita ut ægri sæpe erecta cervice & cum pinnarum narium expansione respirare cogantur, in hac vero dolor & punctorius, & respiratio crebra & parva observatur. Sputa etiam in Pleuritide non tam cito proveniunt quam in Peripneumonia & in hac sunt copiosiora: Peripneumonia periculosior quoque existit Pleuritide, sæpissime tamen hi morbi conjuncti observantur, ut videri possit apud Hippocr. aphor. 11. s. 7. tanta enim inter hos morbos est affinitas, ut sæpius alter modo huic, modo ille alteri superveniat.

X. Differt etiam ab Inflammatione Diaphragmatis, nam in hac dolor non in latere hoc illove, sed circa diaphragma in extrema costarum ad finem ossis sterni observatur, ac instar cinguli thoracem ambit; in Pleuritide dolor in latere vel in alia thoracis parte percipitur; in Paraphrenitide respiratio est vel crebra & celeriter repitata cum inspiratione quasi interdum duplicata, vel anhelosa aliquando cum suspiriis & longis intervallis: in Paraphrenitide porro delirium concomitetur; quidam notant respirationem in Pleuritide ope musculorum abdominis perfici quiescentibus illis thoracis, & in Paraphrenitide contrarium esse.

XI. Distinguitur quoque ab Hepatis inflammatione ubi dolor circa dextrum Hypochondrium observatur in regione hepatis, nec in Hepatitide dolor punctorius sed gravans existit, tumorque sæpe infra costas spurias notatur, tussis sicca est atque minor, nec respiratio semper adest tam difficilis quam in Pleuritide, quia ordinario thorax pro lubitu ad omnes partes expandi ac ampliari queat.

XII. De Signis Diagnostice hic multa adferre non opus esse videtur, quia illa ex definitione hujus morbi satis colligi queant, ac præter ea nulla fere dantur, quæ alicujus sunt momenti, attamen silentio præterire nequeo illud Baglivi de Diagnosi pleuritidum occultarum, quæ verba notari merentur & exstant lib. 1. cap. 9. de Pleuritide *Pleuritides inquit, frequenter sunt occulta, quia indolentes, unde errores gravissimi in praxi succedunt, ut hi in posterum vitentur scopuli, signum dabimus latentes & indolentes Pleuritides manifestandi: Fac ut ager in dextrum vel sinistrum latus decumbat, decumbenti impera, ut fortiter respiret & tussiat, finita una alterave respiratione, pete ab illo an inter respirandum & tussendum dolorem aut gravedinem alicubi*

in pectore persentiat, quod si affirmet, pro certo habeto Pleuritidis sedem illic esse, ubi dolorem aut gravedinem indicaverit: hujus signi certitudine plures deteximus occultas Pleuritides, magno agrotantium commodo.

Quamvis pulsus durus inter signa pathognomonica ponitur, illum semper non ita adesse, observavit Baglivus scil. pulsum intermittentem ut §. 4. diximus, & idem Auctor de fibra motrice lib. 1. ait, se in pluribus aegris Pleuritide laborantibus observasse saepe pulsum manus posita a latere partis affecta semper fere esse parvum & exiguum.

XIII. Priusquam ad Prognosin transeamus, illi maxime huic morbo obnoxii videantur: Seydenham prax. med. sect. 6. cap. 3. de Pleuritide notat quod hic morbus temperamento sanguineo praeditos praeter reliquis aggreditur, saepe etiam rusticos & duro jam fractos membra labore: Ordinario adulti (Hippocr. sect. 3. aph. 30. notat, dicens *Ultra hanc aetatem* (scil. juvenilem) vero progressis Asthmata, Pleuritides, peripneumoniae, lethargi, phrenitides &c.) & quidem viri praeter mulieribus afficiuntur, ut & homines valde incalescentes, & saepissime sudore diffuentes, subito hac illave causa aërem frigidum haurientes. Quo anni tempore hic morbus maxime grassatur, tempus vernale & autumnale esse dicitur, quando aëris subitae mutationes observantur, ut §. 7. diximus.

XIV. Prognosis ordine jam sequitur & breviter iam perlustremus; Pleuritis est morbus periculosissimus & acutissimus, ideoque in genere nil boni praedici debet, cum plures intereant, itaque conditionalis esse oportet secundum Hippocr. monitum aph. 19. sect. 2. *Acutorum morborum non omnino sunt tutae praedictiones, neque mortis neque sanitatis.* Si vero Peripneumonia pleuritidi superveniat, malum pronuntiat Cows sect. 7. aphor. 11. In senibus, mulieribus, puerperis, gravidis ac debilibus, periculosus est morbus; uti & Pleuritis Epidemica, tamen bonus corporis habitus, vires, juvenus, robustum temperamentum, salutis spem portant: Prout autem respiratio difficilior vel levior est, febris vel magis vel minus acuta, pulsus magis vel minus durus eo morbus magis vel minus periculosus observatur: Si sedentes & erecto capite respirare cogantur aegri periculosissimus is est status & pene lethalis. Dolæus & Sennertus lib. 2. part. 2. cap. 16. de pleurit. ex Galeno de praesag. ex pulsu cap. 5. notat *Quod maximum indicium exitialis pleuritidis est, si pulsus summopere durus sit, & praeterea parvus atque ob calorem frequentissimus: pleuritis enim cum tali pulsu nullus sanatus fuit.* Hipp. sect. 5. aphor. 8. legi meretur, ubi dicit *Qui pleuritici facti non repurgantur superne in quatuordecim diebus, his*

*in suppurationem convertitur. Tuncque pergit idem aphor. 15. ejusdem sect. Qui ex pleuritide suppurati fiant, si intra quadraginta dies, ex quo ruptio fuerit facta, repurgentur superne, liberantur, si vero minus ad tabem transeunt. Quo sputa citius apparent eo melius ut idem Senex sect. 1. aphor. 12. & multa in ejus libris & apud alios auctores de sputis recensentur, quæ omnia hic adducere angustia hujus dissertationis non patitur. Aretæus cap. de pleuritide habet monitum notatu dignum, quod silentio præterire nequeo, nempe quando sanata est pleuritis & tussicula remanserit, temporeque vespertino totum corpus incalescere incipiat, quod illud signum est suppurationis aut recidivi pleuritidis. Quando alvi profluvium pleuritide ingravescente superveniat malum pronuntiat Hippocr. sect. 6. aphor. 16. & omnia, quæ de signis prognosticis dici possunt, quasi simul complectitur idem in aphor. 47. sect. 4. ubi dicit *Excretiones in febribus non intermittibus livide, cruentæ, fetide & biliosæ omnes male: at probe siccantes bonæ: & eadem ratio est quoque alvi egestionis & quoque urinas; Si vero nihil ex conducentibus excernatur per hæc loca malum.**

XV. Visis atque perspectis secundum ordinem istis, quæ hucusque videnda & perspicienda erant, sequitur tandem curatio ipsa, quæ hisce indicationibus curativis satisfaciendo peragitur scil. ut sanguinis stagnatio seu extravasatio ulterius prohibeatur, obstructions resolventur, sicque sanguini liberior motus progressivus conceditur, atque ejus impetus minuat, quæ fiunt vasa laxantibus ac emollientibus, materiam stagnantem & coagulantem educantibus & pristinae circulationi restituentibus.

Ante omnia igitur venæ sectio requiritur, sed qua in corporis parte adhuc sub Medicis lis est, & omnia argumenta pro & contra hic adferre animus non est, nec limites hujus disputationis hoc permetterent: sed ego judico (salva aliorum sententia) detecta ab Harveo sanguinis circulatione, venæsectionem revulsoriam nec derivatoriam locum habere, quoniam sanguis æquali velocitate ac eadem pressione ad omnes nostri corporis partes vehitur, si tamen in illa parte ubi venæsectio est instituta minor pressio observaretur, illa solummodo tamdiu permaneret, quamdiu vulnus apertum relinqueretur, unde igitur colligi potest, perinde existere ubi vena aperiatur: sed mos jam invaluit, ut in latere affecto vena feriat, hocque facillime, secundum multorum Medicorum experientia & ratione teste ac duce arbitrium observari queat.

Notat Baglivus lib. 1. cap. 9. de Pleuritide (quod hic adferre opere prætium est) crustam albam in sanguinis extracti superficiem apparere debere

bere & sine illa venæsectionem nullum levamen adferre, ut illi retulit amicus Lancifius, dicens *In Pleuritide, Peripneumonia, & hujusmodi inflammatoriis pulmonum morbis, si in sanguine e vena secta extracto non appareat in superficie crusta alba, quæ necessario apparere debet, pessimum; materies namque illa crustam efficiens in pulmone remanet, eumque infarcit; unde paulo post crescunt febris, inflammatio, spirandi difficultas, & reliqua Symptomata; si vero in altera sanguinis emissionem incipiat apparere, bonum; contra si in secunda ne quidem apparebit, abstineto statim a sanguinis missione, aliter interficies agrotantem, quia per repetitam tunc sanguinis missionem, sanguis spoliatur parte volatiliori, unde major eidem ad coagulationem via præbetur.*

XVI. Quænam sanguinis quantitas est extrahenda, valde pro constitutione, ætate, sexu, atque viribus differt: sanguinem tamen ad notabilem quantitatem esse extrahendum plurimi probant auctores, ac præstat una vice venæsectione liberaliori sanguinem detrahere, quam partitis vicibus & parca manu, ac post aliquod horas viribus concedentibus, pulsu robusto, & morbo adhucdum violenter existente repeti debet, imo aliquando sexies vel septies circumstantiis illud suadentibus instituenda est scil. si dolor non minuatur, nec respiratio liberior observatur: quidam ad uncias undecim vel duodecim sanguinem detrahant, ut ita morbi fomes subtrahatur & materia pleuræ impacta sanguini resorbeatur; alii ad animi deliquium & Hippocr. lib. de rat. vict. in morb. acut. pag. m. 387. ad coloris mutationem suadet, quamvis ego tamen tantam sanguinis jacturam non amo; ex hisce tamen facile colligi potest, magnam curationis spem in venæ sectione sitam esse: notat Seydenham sect. 6. cap. 3. de pleurit. se raro pleuritidem confirmatam in adultis curatam vidisse, nisi prius circiter uncia quadraginta sanguinis fuerant detractæ.

In gravidis, puerperis venæsectionem instituere licere patet ex Platero observ. lib. 2. pag. m. 418. & Tulpio observ. lib. 2. cap. 2. qui octies venam feriri imperavit in puerpera acerbissima pleuritide laborante: In virginibus licet menstruis laborantibus instituere oportere ex eodem liquet Auctore, ut etiam ex Burnet. thesaur. Medic. lib. 14. sect. 30. & Sennert. lib. 5. institution. part. 2. sect. 1. cap. 17. de venæsectione: in pueris atque senibus huic morbo laborantibus venam secare licet, quod testatur River. cent. 2. obs. 79. & centur. 3. obs. 39. sed parca manu & pro circumstantiis, viribusque patientis: quod Tulpus observ. lib. 2. cap. 3. circa venæsectionem animadvertit, hic adducam scil. aliquando contingere, sanguinem ex secta vena non prorumpere, isto in casu jubet ille vir,

ut æger valde tussiat, tumque sanguis liberalius profiliet.

Quidam jactantur se posse Pleuritidem sine venæsectione prævia instituta curare, sed judico talem pleuritidem ita curatam non esse veram sed spuriam, & si tamen curari possit, hæc methodus non ita tuta existit, quam illa quæ venæ apertione peragitur, quia est morbus acutissimus, sicque vehementi morbo succurrendum est remedio æque vehementi.

XVII. Post sanguinis missionem ut materia peccans porro expellatur, purgantia, ut veterum curandi methodus fuit, nequaquam in usu sunt vocanda, quia sanguinem exagitant inque partem affectam adigunt, sicque majorem in pleura obstructionem procreant, neque vomitoria ut temerario ausu quidam solent, quæ corpus nimis movent, & inter vomendum vasa abdominis nimis premuntur, unde sanguinis circulatio impeditur, & sanguinea vasa supra diaphragmate posita nimis comprimuntur, ac ita sanguis versus inferiora petere nequit, quod probari queat ex respiratione difficiliore facta, & rubedine genarum, quare vasa in thorace nimis de novo iterum sanguine turgent, unde sæpe exacerbescit morbus, sed ejus loco substituenda sunt Enemata quia alvum blande subducunt & sanguinis recrementa versus intestina sollicitant & quidem emollientia, quia aliter facile diarrhæa oriri queat, quæ secundum Hippocratem pessima est, postea blande aperientia sanguinis fervorem compescentia & lentorem humorum leni diaphoresi resolventia, diuretica, & expectorationem promoventia conveniunt, quæ liquida esse præstat.

XVIII. Hic omnia medicamenta contra Pleuritidem enumerare, non opus esse judico, quia satis superque apud auctores descripta inveniuntur, attamen quædam hic subnectam ut Radices bardanæ, Herba millefolii, taraxic., malva, card. bened., Cherefolium, scabiosa, fl. papper. errat., semen urticæ, fraxini, malvæ, C. C., sperma ceti, ocul. cancr., item omnia Testacea sali alkalico prædita; Succus Taraxici, quidam oleum lini ad duo cochl. præscribunt, pulvis, pleuritic. Mynsicht., sterco caballinum cum vino rhenano intus & extus pro fomento (præsertim in notha) maxime laudant, spir. C. C., sal. armon., urinæ, fuliginis, nitri dulcis, aqua prophylactica Sylvii cujus descriptionem, vide apud Barbette lib. 3. cap. 3. de febribus, Balsamum lucatell. unguent. de althea, ol. amygdalar. dulc. pro unguento. Riverius valde extollit in morbi principio gr. i. laud. opiat. præcipue in vigiliis ex intensissimo dolore, cæterum cane pejus & angue in statu hujus morbi vitentur quævis Opiata, quippe obstructiones pertinaciores redduntur, unde Dyspnæa augetur,

augetur, spiritus suffocantur, omniaque Symptomata funesta evadunt: Interea Anodina blandiora tuto adhibentur ut aquæ & Syrupi papav. err., præsertim si vires fuerint vegetæ, pulsusque laudabilis.

Cl. Vallan Practicus eximius Professor meus & Promotor semper colendus valde commendat mixturam sequentem:

℞. *Aq. flor. papav. err.*

Scabios. v.

Card. bened. aa. ℥ij.

Ocul. cancr.

Antim. diaphor. aa. ℥℥.

Laud. opiat. gr. ij.

Syr. papav. err. ℥℥.

M.

Sumant sæpius cochlear ad doloris mitigationem & levem diaphoresin; sæpe addit Cl. Vir. aq. prophylact. ℥℥. vel spirit. nitr. gtt. x. vel xij. ubi nempe æstus major adest, & loco dictarum aquarum circumstantiis hoc suadentibus aq. petroselini, hyssoi, fœneculi, si materia per diuresin evacuari desideret. Dolæus maxime suadet tincturam antinephriticam & bezoarticam in Pleuritide ferociori & maligna lib. 2. cap. 3. descriptam.

Externe conveniunt linimenta ex ol. rosaceo, Empl. Ireos, de cumino quorum descriptio videri potest apud Dekker in notis ad Barbette, valde etiam laudat sequens:

℞. *Cerot. de Cumin.*

Empl. de sperm. ceti aa. ℥j.

Rad. Iridis florent. ℥ij.

Camph. ℥℥.

malaxentur cum ol. aneth. Q. S. ad consistentiam Emplāstri parti affectæ calide imponatur, valde resolvit; sed hic notandum quosdam homines Camphoram tolerare non posse & ex ejus usu se male habere, inflammationemque exoriri posse, ergo debet Medicus patientem prius interrogare an ferre queat nec ne: extollit idem laudatus auctor pulverem antipleuriticum in exercitat. pag. 146. descriptum: Burnet thesaur. Medic. lib. 14. sect. 30. ex Ephiano Ferdinando mirum in modum commendat decoctum tabaci in Pleuritide ad suppurationem tendente, cujus descriptionem apud dictum auctorem videri potest: Fomenta calide applicata optima sunt: in tussi etiam optimæ sunt Emulsiones ex seminibus, Card. mariæ, Amygdal., liquiritiæ &c.

XIX. Sputis jam convenientibus in illis promovendis pergendum est, danda decocta pectoralia ut ulterius excernantur: Si tamen sputa supprimantur vel non facile excernuntur, conveniunt incidentia, & stimulantia, hisce non juvantibus felici cum successu vesicatoria tibiis vel cruribus applicat Baglivus cap. 3. §. 1. de usu vesicantium pag. 396. cujus verba hic adducere opere præmium esse judico, dicit, *Observavi in Pleuritide ut ut præcesserit, vel non præcesserit sanguinis missio, quandoque circa quintum vel aliis intermediis diebus apparere magnam spirandi & expectorandi sputi difficultatem, quæ patientem in summum vitæ discrimen conjiciebat. Irritis aliis duo vesicantia tibiis vel cruribus admota, non solum expectorationem, quæ primaria crissis est morborum pectorum, fere ad stuporem statim promovebant, verum etiam & spirandi difficultatem leniebant cum mutatione morbi in melius. Majora dico; Quacunque die in Pleuriticis spirandi & excreandi sputi difficultas successerit, statim applicanda sunt duo vesicatoria tibiis (quod etiam Hippocr. lib. 2. progn. 67. testimonia confirmat) & sancte fateor ex centenis agrotantibus vix paucissimos obiisse, qui præfata methode tractati fuere a Doctissimo quodam Medico in celebri Xenodochio, inde potissimum observavimus anno 1694. Romæ hyemali tempore, quo pleuritides epidemice copiose grassabantur, ob intensissimum illius tempestatis frigus a copiosis nivibus ex gelu productum: Plura qui cupit, adeat ipsum auctorem tandem ita concludentem Nonnunquam vero post vesicantia in pleuritide copiosior succedebat urina, atque tam prius illud quam hoc posterius magno agrotantis commodo.*

XX. Aliquando hic morbus in Empyema degenerat, quod patet, si omnia Symptomata secundum Hippocrat. aphor. 8. sect. 5. post decimam quartam diem sese extendunt, & plures ad dies extendi posse satis ex observationibus liquet: Empyema jam adesse ex hisce cognosci potest; si dolor, qui antea fuit punctorius, jamque fit gravativus, & quo magis dolor iste punctorius minuatur eo magis fit gravativus, respiratio multo fit difficilior & brevior, patiens in latere affecto decumbens melius se habet quam in sano, cujus contrarium ante disruptionem abscessus observabatur, dum se movet æger de uno latere in aliud contenti humoris fluctuationem in thorace percipere potest, & quid grave ibi hæere observat, sed omnium optimum signum est, si abscessus ad exteriora tumet, tuncque secundum Riverii Cent. 1. observ. 29. monitum non ad perfectam maturationem est expectandum, sed est aperiendus priusquam ad interiora disruptit, si tamen in ipsa thoracis cavitate disruptat, illa materia bene est expurganda ne in tabem mutetur, Hippocr. sect. 5. aph. 15. quod omnium optimum

optimum fit institutione paracenthesis, quibus modis, quo in loco instituenda est, hic non agam, sed videri queant Auctores Chirurgici ut Bar-bette, Dolæus, Fabric. ab Aquapendente; Notandum venit omne pus non una vice esse extrahendum, sed partitis vicibus, cavendo etiam ab aëre externo.

XXI. Hucusque jam omnibus perspectis Diæta sola restat, quænam vero sit servanda paucis videamus. *Aër* debet esse temperatus, tamen ad calidum aliquantulum vergens, vitetur ergo frigidior, qui pessimus juxta Senem Coum frigora nempe pectori sunt inimica. *Cibus* sit tenuis (Hippocr. sect. 1. aphor. 8. *Quum morbus in vigore fuerit, tunc vel tenuissimo victu uti necesse est.*) ex iusculis gallinarum, carniū, cremore hor-deaceo & avenaceo, e contra omnia acida salsaque vitentur. *Potus* sit decoctum ex aqua hordei, radic. liquirit. scorzon. aliisque pectoralibus quidam ad æstum thoracis compescendum commendant emulsiones ex amygdalis, seminibus frigidis cum aqua cichorei. borraginis, papaver. errat. &c. *Quies* præstat quam *Motus* ne sanguis de novo iterum commoveatur. *Vigilia* ne modum excedant; *Somnus* paulo longior in hoc morbo protrahatur. *Animi pathemata* amendantur, præsertim ira, mæror, cura, sintque animo hilariori. Excernenda ne retineantur nec retinenda excernantur. *Alvus* respondeat vel arte vel natura, tamen nunquam est purganda, sed quidem leniter ducenda, quia Hippocr. aph. 16. sect. 6. Diarrhæam lethalem pronuntiat.

C O R O L L A R I A.

I.
Anatomia totius artis Medicæ fundamentum ac basis est, atque Medicina omnium artium existit præstantissima.

II.
Thoracico ductu obstructo ruptore hominem brevi mori necesse est.

III.
Omnes in nostro corpore humores a sanguine separantur.

IV.
V. S. in Medicina magni est æstimanda atque in Apoplexia sanguinea maxime prodest.

V.
In omni Ictero obstructio adesse non videtur.

F I N I S.

G E L U K G R O E T E ,

Aan den HEERE

JOH. GISB. VAN VIANEN,

Op zyn Edl. Inwydinge tot Doctor der Medicyne.

Wat Konst wierd oit regtvaerdiger gekroond?

Als die, door konst, het konstgeheim vertoond,

't Welk 't kabinet van Vrou natuur bewoond,

Ten steun van 't leven.

Zy reekend zelf haar' afkomst van de Zon

En Esculaap, die 't Noodlot overwon;

En door haar' kragt weêr 't lieve leven kon

Aan doode geven.

Maar hoe verr' voert my thans myn' Digtlust weer?

Haar' lof diend met een Adelaareveêr

En gouden inkt, op parkement van eer'

Geschetst, te praalen.

't Was deeze Konst, die door haar eigen schoon

U had bekoort en yv'ren deê om 't loon

Van vlytigheid, en haaren Lauwerkroon

Eens te behaalen.

't Gaat wel myn Heer en Vriend! 't is U gelukt.

Die Eerkroon word thans op uw hoofd gedrukt.

Die blaêren heeft Apollo selv' geplukt

Om U te sieren.

Myn' Zangnimf juicht U toe, in deezen staat.

Ja (zo 't na keur van haare wenschen gaat)

Zo moet Gy als een Hollandsch' Hippocraat

Steeds zegevieren.

Ja word in konst een tweede Machaon,

Tot 's menschdoms nut, dus klimme uw' gloryzon

Tot zulken top, daar noit de Nyd begon

Op aan te tieren!

Dus zingt en wenscht,

meer vriendelyk als konstig,

JAN JAKOB de HAAN, R. G.